

Bijeenkomst raads- staten- en ab-leden op 3 december 2019

Samen werken aan een energie neutrale regio

Bespreken kansen en knelpunten

Op 3 december 2019 bespraken zo'n 100 gemeenteraads- en provinciale statenleden en leden van het algemeen bestuur van de waterschappen de stand van zaken van de Regionale Energiestrategie (RES) Foodvalley. De bijeenkomst was aanvullend op lokale informatie-uitwisseling die algemeen bestuurders met hun wethouder, gedeputeerde of hoogheemraad hebben.

Projectleider Ralph Kohlmann gaf een toelichting op het proces. Coen Bernoster vertelde hoe in de werkateliers verschillende denkrichtingen ('scenario's') opgebouwd worden. In de denkrichtingen verkennen we op welke manieren grootschalige opwek (windturbines en zonnepanelen) in het gebied zou kunnen passen. Hoe komt de regio er dan uit te zien? Wat levert dit op aan energie? De landschappelijke kwaliteit en andere grote gebiedsopgaven zijn hiervoor de basis. Elk van de denkrichtingen – het woord zegt het al – helpt je na te denken over kansen, aandachtspunten en randvoorwaarden bij het grootschalig opwekken van energie. We gaan niet kiezen tussen de denkrichtingen¹.

Een raadslid en enkele wethouders gaven tijdens de avond op verzoek van dagvoorzitter Frans Evers aan hoe zij hun raden en inwoners betrokken houden bij het werken aan de RES.

Verder was er gelegenheid om ideeën, kansen en knelpunten op tafel te leggen. De weergave daarvan vindt u hieronder in deze notitie. Deze wordt gebruikt in het volgende [Stakeholderoverleg in januari 2020](#) en in het volgende werkatelier.

Het globale verslag en de presentaties van de bijeenkomst vindt u op de website www.resfoodvalley.nl. U vindt hier nog meer info over het waarom en hoe van de RES Foodvalley.

¹ Denkrichtingen helpen ons te onderzoeken hoe we de kansen en positieve elementen van elke denkrichting kunnen combineren in de concept-RES. Op welke aandachtspunten we moeten letten en welke randvoorwaarden we willen stellen. Een denkrichting moet daarom gelezen worden vanuit het perspectief 'wat als...' en wijst dus nog geen locaties of gebieden aan.

Opbrengsten per denkrichting

RODE DRADEN UIT HET GESPREK OVER DE DENKRICHTINGEN

ONTWIKKELINGEN IN LANDBOUWSECTOR

- Voorkom zonnevelden op landbouwgrond
- Sluit aan bij transitie agrarische sector, oplossen actuele problematiek (stikshof/PFAS, biodiversiteit, verduurzaming landbouw)
- Houd rekening met extra ruimtevraag landbouw (extensivering) en opdrijvend effect op grondprijzen
- Combineer zonnepanelen met arme gronden die minder geschikt zijn voor agrarisch gebruik en/of bufferzones langs natuurgebieden
- Zoek naar mogelijkheden voor dubbel gebruik: bv schapen of kippen onder zonnepanelen
- Zet in op kleine windmolens bij erven en bouwblokken
- Maximaal inzetten op staldaken en combinatie met (deels vrijkomende) erven
- Aandacht nodig voor verdienmodel voor boeren i.r.t ontwikkelaars en omgeving, kans voor nieuwe inkomsten / toekomst boeren

DRAAGVLAK EN PARTICIPATIE

- Besteed veel aandacht aan participatie, ga in gesprek met de boeren + samenleving
- Zorg ervoor dat omwonenden meedelen in opbrengsten
- Instellen omgevings-/gebiedsfonds voor landschapsontwikkeling
- Onevenredige verdeling over gemeentes

NATUUR EN LANDSCHAP

- Spaar kwetsbaar en open landschap, een ingreep in het landschap is vaak onomkeerbaar
- Clusteren energiewinning, zodat landschap wordt gespaard
- Combineer energiewinning met landschapsherstel: houtwallen, etc.
- Verken inpassing windturbines in bosrijk gebied, daar zijn ze minder zichtbaar
- Spaar bos- en natuurgebieden, vanwege ecologisch én recreatiebelang
- Combineer (drijvende) zonnepanelen met vernatting

COMBINATIE MET HOOFDINFRASTRUCTUUR

- Plaats windenergie lang de hoofdinfrastructuur (snelwegen, hoogspanningslijnen), daar geven ze het minste hinder
- Bovendien is daar al een grote energievraag zodat vraag en aanbod worden gecombineerd
- Verken de mogelijkheden van zonnepanelen in geluidsschermen, carpoolplaatsen etc
- Verken de mogelijkheden op industrieterreinen (wind, zon, restwarmte)

ANDERE TECHNIEKEN

- Verken ook de mogelijkheden van aquathermie en geothermie
- Kijk naar mogelijkheden tijdelijke functies, zodat intussen wordt ingespeeld op nieuwe technieken

2 | Samen werken aan een energie neutrale regio

Opbrengsten per denkrichting

1. Vitaal landschap: “Wat als het opwekken van duurzame energie gebruikt wordt om het landschap mooier te maken? Denk aan mogelijkheden voor meer recreatie, herstellen van houtwallen en groen en kansen voor planten en dieren.”

Baten voor landschap	Omgevingsfonds benutten voor de financiering van landschapsverbetering	Afdracht in landschaps-gebiedsfonds		
Optimale locaties	Zonneweides zo veel mogelijk clusteren en dan goed inpassen in omgeving	Concentreer energieopwekking bijv. langs infra. Daarmee spaar je landschap	Windturbines zoveel mogelijk in het bos, dan zijn ze minimaal zichtbaar	Kans ook voor zonneparken op arme gronden die niet zo geschikt zijn voor telen van gewassen. Wel zorgen voor een mooie inpassing. Enkel gebruik van de grond
	Alleen zon en wind waar het niet verstoort; ruwer, onontgonnen terrein. Boer erbij betrekken	Plaats turbines niet aan randen maar daar waar ze geen overlast geven	Infra (A30 / A1) als structuurdrager voor wind	Robuuste landgoederenzone i.c.m opwek en natuur (veluwe, heuvelrug)
	Windmolens langs A30, A28, A1	Windmolens langs randmeer bij Nijkerk	Industriegebied: windmolens + restwarmte	Grootschalige zonnepaneelparken tussen Barneveld, Renswoude, Scherpenzeel (ipv / in aanvulling op kippenfarms)
	Bosrijk gebied: hoge windmolens inpasbaar	Windmolens op industrieparken		
Techniek	Grote winturbines zijn vervuilend en geen oplossing voor de energietransitie	Stimuleer de kleine windmolens (deze zijn vergunningvrij)	Stromende beken: aquathermie	Gevaar van niet kosteneffectieve of minder rendabele oplossingen (bijv kleine windmolens)
	Drijvende zonnepanelen			

Opbrengsten per denkrichting

Natuur vs. landschap	Inpassen zonne- weides langs de Glind, dan kan het waterpeil omhoog	Biodiversiteit (sub- sidie)	Grote windturbines zijn gevaarlijk voor vogels en zorgen voor neerslag van ammoniak	Zonnevelden com- bineren boven grondsoorten die hogere waterstand vergen (veen, dras- sig natuurgebied) in combi met min- der verdamping en bijkasten
	Ruimte in Gelders Natuur Netwerk / Natura 2000	Langs oostkant re- gio natuur in stand houden	In bosrijk gebied geen zonnepane- len	Gevaar voor lokale optimalisatie (wind- molen om lokaal biodiversiteit te ver- beteren)
	In discussie met provincie over ge- bruik van GNN			
Landbouw vs land- schap	Druk op landbouw- grond	Investeren in na- tuurinclusieve kringlooplandbouw	Geen zonneparken op landbouwgrond	Kans voor zonne- park/weide in com- binatie met bewe- ding of gewassen die onder zonnepa- nelen willen groeien. Dubbelge- bruik. Mooie inpas- sing met bijv. een wal
	Transformatie agrarische sector benutten voor ener- gie-opgave	Breng nadelen voor landbouw en na- tuur in balans	gevaar voor grond- prijs	Scenario gaat uit van totaal heront- werp landschap. Agrarisch leven is drager, komt nu in verdrukking
Waarde landschap	Hoe ga je een windturbine inpas- sen in het land- schap?	Vlees noch vis landschappen	Aandacht voor be- houd landschap- kenmerken	Grote windturbines verstoren het land- schap en bezorgen omwonenden veel ellende. Nb een molen met een as- hoogte van 200m zie je nog in Amersfoort

4 | Samen werken aan een energie neutrale regio

Opbrengsten per denkrichting

	Lastig omkeerbaar	Oppassen voor verrommeling van het landschap	Open landschap – lage windmolens	
Participatie	Acceptatie door de gehele bevolking erin laten meedoen en delen allerbelangrijkste	Ga in gesprek met de landeigenaren	Opbrengsten terug naar omwonende, verlagen energierekening	Het eerlijke verhaal, wat levert het op voor gemeenschap
Overig	MER-plichtig, indien grootschalig; bij hoeveel ha?	Neem op tijd afscheid van wat straks niet meer kan		

2. **Alles langs de infra: “Wat als je wind- en zonprojecten alleen langs snelwegen of bijvoorbeeld het spoor plaatst? Of concentreert op een paar plekken zoals bedrijventerreinen en grote stations-daken?”**

Algemeen	Kleine footprint energieopwek, geen verrommeling rest van het landschap	Veel ruimte die momenteel geen functie heeft	Infra is tevens grote energievraager, aanbod dicht bij vraag	Welke potentiële capaciteit is beschikbaar in dit scenario? Is dit voldoende?
Locaties wind	Mogelijk weinig ruimte, niet alle infra aantrekkelijk om te gebruiken	Wind langs spoorwegen en snelwegen	Nijkerk: geen windmolens, hier recreatie	Langs alle snel-/spoorwegen windmolens plaatsen, zoals bv bij A15
	Windturbines langs infrastructuur in dunbevolkte gebieden	Niet langs waterwegen	Molens langs de A28,	A12 en vooral A30 als kans voor windmolens, weinig omgevingsvervuiling
	Concentratie, windmolens langs snelwegen	Wind langs infra, A30 en A1	Nodig: “eerlijke” verdeling van windmolens	
Locaties zon	Zon in geluidswal: wie is de eigenaar?	Zonnepanelen als geluidsscherm	zonnevelden op bufferzones langs natuur	panelen op geluidswallen
	Reststroken (wegen, bedrijventerreinen) voor zon	zon ook langs provinciale wegen	Zon op water	Zonneparken op parkeerterreinen en industrieterreinen en carpoolplekken
Landschap	Te veel langs de wegen en spoorlijnen is verstoring van het landschap	Niet te veel windturbines wegens horizonvervuiling (Noordzee?)	Inbreuk op landschap door windmolens; vooral langs waterwegen	Denk aan recreatiebelang bij windmolens in natuur

5 | Samen werken aan een energie neutrale regio

Opbrengsten per denkrichting

	Meest logische optie, behoud waardevol landschap en grond	Bestaande breukzones in het landschap optimaal benutten, landschappen schoon	Weinig mensen kijken er op uit en kwaliteit landschap gaat weinig achteruit	Geen grote impact op landschap en andere doelen, veel mogelijkheden, verticaal kan max worden benut
Praktische / technische bezwaren en voordelen	Aandachtspunt: straal van 400 m rondom windmolens	Goede optie, rond infrastructuur zijn alle voorzieningen al aanwezig	Kans voor wind ivm lawaai	Is het praktisch haalbaar? Weerkaatsing zonnepanelen, gevaar windmolens langs spoor)
	Snel starten om belemmeringen vanuit RWS of andere wegbeheerders weg te nemen	Kansen voor concentratie van energieopwekking	Maak inzichtelijk wat het kost	Aanpassing wetten regelgeving is nodig (oa natuur)
Overig	Windmolens in camouflage kleuren	Zonnepanelen tijdelijk mogelijk maken, inspelen op nieuwe ontwikkeling, techniek	Verdienmodel voor waterschappen, rondom water	Zoek innovatieve mogelijkheden om de Rijn te gebruiken, we hebben water en een berg
	Gedrag gebruikers aanpassen, niet alle-maal auto om 18:00 inpluggen (energie-pieken verminderen)	Innoveren van wiselstroom naar gelijkstroom (minder energieverlies)		

3. Vitaal agrarisch: *“Wat als het opwekken van duurzame energie agrarische bedrijven kansen biedt in hun bedrijfsvoering? Maar ook meehelpt in het oplossen van uitdagingen als bijvoorbeeld droogte en minder stikstof uitstoot?”*

Algemeen	Energy-Valley	Draagvlak, schaarse grond opoffering. Geen oplossing om van fossiel af te raken (zon en wind)	Koppelkans energie, vitaal agrarisch en landschap	Verwarming middels aquathermie en geothermie
	Wat over 25 jaar als de PV's en windturbines zijn afgeschreven?	Groot zichtveld vaak in aanrijroute van gemeente. On-evenredige verdeling over gemeentes	Paniek voetbal, korte termijn	Niet alleen korte, ook lange termijn

6 | Samen werken aan een energie neutrale regio

Opbrengsten per denkrichting

Locaties wind	Windmolens gaan niet samen met natuur	Oppassen dat er niet teveel boeren vallen voor de businesscase windmolens	Windmolens zijn geen oplossing. De Nokia onder de duurzame energie. Ze zijn ook vervuילend	In het buitengebied wonen een handjevol boeren en (bijv. gemeente Barneveld) 35.000 burgers. Daarom geen grote windmolens want schade aan welzijn, gezondheid en vermogen voor duizenden en miljoenen voor enkele boeren
	Windmolens combineren met hoogspanningslijn	Windturbines wekken t.o.v. zonneparken veel meer energie op. Langs snelwegen op dunbevolkte gebieden	Stimuleer de vergunningsvrije kleinere windmolens in het buitengebied	Windmolens op de hoogste punten van de Veluwe om de vruchtbare landbouwgrond te ontzien. Agrarisch boslandschap.
	Kleine windmolen bij de bouwblokken	Windmolens midden in binnenveld verstoren het landschap	Geen windmolens plompverloren door hele landschap	Wind en zon op of rond het erf
	Miniwindmolens als afscheiding agrarisch perceel			
Locaties zon	Kans voor zonnevelden die geen overlast opleveren voor omwonenden	Bufferzone rond natuur benutten voor zonnevelden (ecologisch verantwoord)	Zonnevelden bij het bouwblok houden: geen extra transport (verliezen)	Bestem per agrarisch bedrijf 0,5 ha bouwblok voor zonnepanelen: eerst op dak, resterend op landbouwgrond
	Vrijkomende agrarische gronden benutten voor zonnevelden	Zonnevelden in winteropstelling (verticaal, naar zuiden, ver van elkaar)	Grootschalige zonneparken tussen Barneveld, Scherpenzeel en Renswoude. In samenwerking met kippenfarms	Zonnepanelen op dak van stallen is win-win
	Zon op grote agrarische daken	Pluimveehouders benaderen voor afdekking scharrel	Zonneparken strijdt met verdienmodellen bij grondgebied landbouw	Niet lukraak overal zonnevelden toepassen. Goed inpassen anders aantasting landschap

7 | Samen werken aan een energie neutrale regio

Opbrengsten per denkrichting

	Geen weilanden vol met zonnepanelen. Gaat ten koste van agrarische grond	Geen zonnepanelen in het natuurlijk landschap	Eerst alle staldaken vol	Elke agrariër de daken vol met zonnepanelen en zo 0,5 ha aanvullen op land
Landschap	Goede inpassing landschappelijk: risico voor open landschap, zoals polders	Positief inpassen in landschap. Bijv. houtwallen in kampenlandschap	Nieuwe ruilverkaveling: nieuw agrarisch landschap met oplossen oude problemen	Kostbare cultuurgrond gaat verloren. Hebben we vandaag nodig voor voedselproductie
	Vrees: groene gebieden worden vol gezet met windmolens/ zonneweides. Kies gericht gebieden voor zon/wind v.s. groen/recreatie	Investeren in natuurinclusieve kringlooplandbouw = investeren in vitale landbouw én vitaal landschap	Landbouwgrond gaat verloren terwijl in de wereld honger is en de boeren steeds meer land nodig hebben om de koeien buiten te laten lopen	Opbrengsten ten goede laten komen aan het hele landschap, niet alleen betreffende perceel. Nodig: goede visie op hoe we willen dat het landschap er in de toekomst uit moet zien en de opbrengsten daarvoor gebruiken
	Minder windenergie, meer zonne-energie. Geen landschapsverstoring	Win win energie opwek – landschap verbetering. Gecombineerde functies (energie + biodiversiteit)	Verlies aan goede landbouwgrond	
Participatie en draagvlak agrariër	Draagvlak bij boeren	Ontwikkelaar nodig/ wat is dan rol van boer? Is hij (boer) echt eigenaar?	Nieuwe verdienmodellen voor agrariërs, oplossen meerdere problemen	Agrariërs die nu financieel al moeilijk hebben en aanbiedingen krijgen om zonnenvelden te creëren. Hoe daarmee om te gaan? Nu agrariërs laten stoppen of al kansen bieden hoe of wat?
	VAB betalen uit SDE+, agrariër beheerder van zonnenveld	Individueel maatwerk	Teveel investeringen voor boeren/ agrariërs	Maak perspectief veehouder geen must have maar een nice to have
	Aandachtpunt: draagvlak in de	Inkomsten bij boeren	Vrijkomende agrarische bebouwing	

8 | Samen werken aan een energie neutrale regio

Opbrengsten per denkrichting

	landbouw (niet gedwongen)		benutten. Of afbreken of vervangen door PV's	
Overig	Maatregel catalogus	Biogas voor warmte	Grondspeculatie van kansrijke locaties	Schaalvergroting landbouw kan biodiversiteit/ stikstof winst weer teniet doen
	Wees niet afhankelijk van intensieve veehouderij, i.v.m. reductie veestapel (sluiten kringlopen)	Differentiatie in bedrijfstype i.c.m. de bron	Vitaliteit landbouw voorop	Geld als middel voor transitie landbouw
	Draagvlak bij boeren	Ontwikkelaar nodig/ wat is dan rol van boer? Is hij (boer) echt eigenaar?	Nieuwe verdienmodellen voor agrariërs, oplossen meerdere problemen	Agrariërs die nu financieel al moeilijk hebben en aanbiedingen krijgen om zonnevelden te creëren. Hoe daarmee om te gaan? Nu agrariërs laten stoppen of al kansen bieden hoe of wat?
	Vruchtbare landbouwgrond wordt gebruik voor energie opwekking. Straks zitten we met een volle accu en een lege maag	Maatwerk, tijdrovend, voldoende bijdrage aan opwek? Verzet LTO tegen gebruik landbouwgrond	Aandachtspunt balans tussen extensivering en claims woningbouw/energie	Geen/weinig mogelijkheden aan de oostrand van de regio

